

Metodický pokyn pro vedení Seznamu nemateriálních statků tradiční lidové kultury Královéhradeckého kraje

1. Obecný úvod

Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Královéhradeckého kraje je zřízen v souladu s usnesením vlády České republiky ze dne 5. ledna 2011 č. 11 o Koncepci účinnější péče o tradiční lidovou kulturu v České republice na léta 2011 až 2015 (bod 4.2.5.). Jeho hlavním účelem je ochrana, zachování, identifikace, rozvoj a podpora nemateriálního kulturního dědictví na území Královéhradeckého kraje.

Cílem tohoto pokynu je stanovit proces navrhování a zapisování nemateriálních statků tradiční lidové kultury do seznamu, provádění periodické kontrolní dokumentace a způsob označování do seznamu zapsaných nemateriálních statků za ohrožené nebo zaniklé.

2. Vymezení pojmů

Nemateriálním statkem (souborem nemateriálních statků) tradiční lidové kultury (dále jen „nemateriální statek“) se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společnosti, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého nemateriálního kulturního dědictví. Nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společnostmi a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, je znakem jejich identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti. Tímto způsobem vymezené nemateriální kulturní dědictví se projevuje mimo jiné v následujících oblastech:

- ústní tradice a vyjádření
- interpretační umění
- společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události
- vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru
- dovednosti spojené s tradičními řemesly

Pro účely metodického pokynu se bere v úvahu pouze nemateriální kulturní dědictví slučitelné s právními normami týkajícími se lidských práv, zásad vzájemné úcty mezi společnostmi, skupinami i jednotlivci a trvale udržitelného rozvoje.

Nositelem statku se rozumí jednatel nebo společnost, které uchovává, přetváří a předává statek dalším generacím

3. Úloha Královéhradeckého kraje

Rada Královéhradeckého kraje zřizuje Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Královéhradeckého kraje, schvaluje metodický pokyn pro vedení seznamu, pověřuje Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při Muzeu východních Čech v Hradci Králové vedením seznamu, jmenuje odbornou komisi a schvaluje návrhy na zápis

nemateriálního statku do seznamu. Schvaluje návrhy na zapsání nemateriálního statku do seznamu ČR.

4. Úloha Regionálního pracoviště pro tradiční lidovou kulturu

Usnesením Rady Královéhradeckého kraje č. RK/8/769/2004 ze dne 8. 6. 2004 bylo funkcí Regionálního odborného pracoviště pro tradiční lidovou kulturu a odborného garanta péče o tradiční lidovou kulturu na území Královéhradeckého kraje pověřeno Muzeum východních Čech v Hradci Králové. Regionálním pracovištěm se pro účely metodického pokynu rozumí tato příspěvková organizace zřizovaná Královéhradeckým krajem, která má právní subjektivitu.

Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu vede Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Královéhradeckého kraje. Vyřizuje agendu spojenou s návrhy a zápisy statků do seznamu, případně s označením statků za ohrožené či zaniklé (vykonává zejména činnosti správce dat seznamu, a to jak v listinné, tak i elektronické podobě). Přípravuje návrhy pro projednání odborné komise, zadává odborné posudky posuzovatelům určeným odbornou komisí, posuzuje předložené návrhy z hlediska jejich věcné správnosti, zpravidla jednou za pět let. Při předkládání návrhů a dalších podkladů radě kraje spolupracuje s Odborem kultury a památkové péče Krajského úřadu Královéhradeckého kraje.

Návrhy na zápis nemateriálního statku do seznamu předkládá regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu a jeho prostřednictvím i další právnické nebo fyzické osoby, a to v listinné i elektronické podobě.

5. Úloha Odborné komise pro zápis nemateriálních statků do seznamu

Odborná komise posuzuje návrhy na zápis do seznamu a do seznamu ČR. Navrhuje posuzovatele pro zpracování nezávislých posudků. Posuzuje stav statku, vyjadřuje se k navrženým opatřením, případně dává doporučení k označení statku za ohrožený nebo za zaniklý. Administrativní záležitosti komise zařizuje tajemník komise, kterým je zpravidla pracovník regionálního pracoviště. Komise má nejméně sedm členů.

6. Úloha posuzovatelů pro zápis nemateriálních statků do seznamu

Posuzovatelé návrhů jsou nezávislí experti, zpravidla etnografové a historici. Na vyžádání zpracovávají písemné posudky, které slouží jako podklad pro jednání odborné komise. Rozsah a skladbu posudku určuje odborná komise.

7. Náležitosti návrhu na zápis nemateriálních statku do seznamu

Pro zapsání do seznamu musí nemateriální statek splňovat tyto podmínky:

- odpovídá definici nemateriálního statku dle bodu 2 tohoto Metodického pokynu
- je dosud živý a má i v současnosti svou sociální a kulturní funkci
- je autentický
- je unikátní z hlediska ojedinělosti svědectví, které nese, zejména z pohledu historie, etnologie, kulturní antropologie a jiných příbuzných věd
- je reprezentativní vzhledem k podobným statkům v kraji, případně v České republice,

- pokud jsou podobné statky rozšířeny po celém jejím území.
- je z hlediska historické, kulturní a sociální identity reprezentativní ve vztahu ke společenstvím nebo jiným nositelům statku

Návrh na zápis statku do Seznamu musí být vyhotoven dle vzoru návrhového a evidenčního listu uvedeného v příloze 1 tohoto metodického pokynu.

8. Postup projednávání návrhů na zápis

Návrhy na zápis nemateriálního statku do seznamu přijímá Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu **do konce kalendářního roku**. Regionální pracoviště posoudí došlé návrhy z hlediska formální a věcné správnosti, v případě nedostatků vyzve navrhovatele k doplnění návrhu. Regionální pracoviště svolá zasedání odborné komise, která se seznámí s návrhy a navrhne posuzovatele pro externí odborné posouzení jednotlivých návrhů. Odborná komise vyhodnotí návrhy a přihlédne k odborným posudkům. Následně doporučí radě kraje návrh na zápis do seznamu ke schválení. Regionální pracoviště na základě usnesení rady kraje provede zápis nemateriálního statku do seznamu, dále tuto skutečnost oznámí nositeli statku a navrhovateli.

9. Zápis do Seznamu nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky

Návrh za zápis nemateriálního statku do seznamu ČR podává pro předcházejícím schválení radou kraje Regionální pracoviště pro tradiční lidovou kulturu při Muzeu východních Čech v Hradci Králové. Návrh se podává do konce února.

10. Periodická kontrola dokumentace

Regionální pracoviště provede jednou za pět let u každého nemateriálního statku zapsaného do seznamu kontrolu s cílem zjistit jeho aktuální stav. O nových skutečnostech informuje odbornou komisi. Zjištění se zaznamenává do návrhového a evidenčního listu.

11. Označení nemateriálního statku zapsaného do seznamu za ohrožený

Zjistí-li odborná komise, že je nemateriální statek zapsaný do seznamu v ohrožení, doporučí opatření k nápravě zjištěného stavu, případně navrhne označit stav za ohrožený. Tuto skutečnost zanese regionální pracoviště do seznamu. Za ohrožený se považuje nemateriální statek:

- jehož nositel nemá žádné pokračovatele
- který se využívá pouze pro komerční účely, čímž ztrácí svoji původní funkci, formu i obsah
- jehož autenticita je ohrožena množstvím cizorodých prvků
- který přestal být reprezentativní vzhledem k podobnosti statků, jiným nositelům nebo ve vztahu ke společenstvím

U statku označeného a evidovaného za ohrožený se provádí periodická kontrola dokumentace jednou za tři roky.

12. Označení nemateriálního statku zapsaného do seznamu za zaniklý

V případě, že nemateriální statek zapsaný do seznamu je označen za ohrožený a nápravná opatření se ukážou jako neúčinná a statek přestane prakticky existovat, doporučí odborná komise radě kraje označit statek za zaniklý. Po schválení radou kraje se tato skutečnost zanesse do seznamu; statek se ze seznamu nevyřazuje, pouze se označí za „zaniklý“.

13. Závěrečné ustanovení

Náklady spojené s vedením a administrací seznamu včetně nákladů na činnost odborné komise a posuzovatelů jsou hrazeny z prostředků Muzea východních Čech v Hradci Králové, přičemž tuto skutečnost Královéhradecký kraj zohlední při stanovení jeho příspěvku na provoz muzea.

Odborná komise pro zápis nemateriálních statků do seznamu:

Mgr. Michaela Havelková (Muzeum Českého ráje v Turnově)

Mgr. Miroslav Chalupa (Východočeské muzeum v Pardubicích)

Mgr. Hana Macháčková (Regionální muzeum a galerie v Jičíně – Muzeum hry)

Mgr. Martina Rejzlová (Muzeum a galerie Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou)

Mgr. Petr Šmíd (Muzeum Náchodska)

Mgr. Martina Vlčková (Muzeum východních Čech v Hradci Králové)

Zástupce oddělení kultury a památkové péče Krajského úřadu Královéhradeckého kraje

Poznámka

Návrh na Seznam nemateriálních statků tradiční lidové kultury Královéhradeckého kraje se liší od názvu seznamu České republiky tím, že neobsahuje slučovací spojku „a“ mezi slovy tradiční a lidová. Koncepční materiály schvalované vládou ČR, včetně posledního usnesení z 5. ledna 2011 uvádějí název „tradiční lidová kultura“. Ministr kultury však v roce 2008 zřídil Seznam nemateriálních statků tradiční a lidové kultury České republiky. Odbor regionální a národnostní kultury ministerstva kultury to v současné době odůvodňuje tím, že spojka „a“ pomáhá lépe vystihnout anglický termín „intangible cultural heritage“ z Úmluvy o zachování nemateriálního kulturního dědictví (Convention for the Safeguarding of Intangible Cultural Heritage), která je od roku 2009 součástí českého právního řádu.

Ministerstvo zároveň připouští, že krajský seznam může mít název, který věrně vychází z názvů v dokumentech schválených vládou ČR. Proto je také předkládán název bez spojky „a“.